

UWAGI ANALITYCZNE

LUDNOŚĆ WEDŁUG OKRESU ZAMIESZKIWANIA

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 wykazały, że 50,7% ludności województwa dolnośląskiego mieszkało w miejscowości aktualnego zamieszkania od urodzenia. Oznacza to, że 1473,4 tys. osób nie opuszczało swojej miejscowości na okres 12 miesięcy lub dłużej. Prawie 37,9% ludności przybyło lub powróciło (po nieobecności trwającej co najmniej 12 miesięcy) do miejscowości aktualnego zamieszkania przed rokiem 1989, a 10,2% w latach 1989-2002, czyli w ostatnim okresie międzyspisowym. Zatem ludność mobilna stanowiła 48,1% ogółu mieszkańców województwa. Dla 1,2% ludności nie ustalono od kiedy mieszkała w miejscowości, w której została spisana.

Dolny Śląsk należy więc do województw charakteryzujących się jednym z najwyższych w kraju (po zachodniopomorskim – 48,8% i lubuskim – 48,3%) udziałem ludności napływowej.

Dla ponad 97,3% ludności przybyłej w latach 1989-2002 poprzednim miejscem zamieszkania było inne miejsce w kraju, a tylko dla 2,7% zagranicą. Zdecydowanie dominowały więc migracje wewnętrzne.

Większą zasiedziałością charakteryzowali się mieszkańcy wsi – 53,2% mieszkańców stwierdziło, że mieszka w danej miejscowości od urodzenia; tak samo odpowiedziało tylko 49,7% mieszkańców miast.

Kobiety częściej niż mężczyźni zmieniali miejsce zamieszkania – 51,8% kobiet i 44,1% mężczyzn w województwie dolnośląskim stanowiły osoby, które przybyły do miejscowości aktualnego zamieszkania lub powróciły po nieobecności trwającej 12 miesięcy lub dłużej.

Odsetek osób zamieszkających od urodzenia w ogólnej liczbie ludności był wyraźnie uzależniony od wieku – najwyższy był dla osób w wieku 0–9 lat (91,5%) i systematycznie malał, osiągając najniższą wartość dla osób w wieku 70–79 lat (2,2%), dla ludności w wieku powyżej 80 roku życia – nieznacznie wzrastał. W młodszych grupach wieku przeważała więc ludność zamieszkała od urodzenia, a począwszy od grupy wiekowej 40-49 lat – już ponad połowę ludności stanowiła ludność napływowa.

Zaobserwowano zróżnicowanie zasiedziałości w przekroju terytorialnym. Odsetek ludności zamieszkałej od urodzenia w obecnej miejscowości waha się od 38,9% – w powiecie lubińskim do 57,8% – w powiecie kamiennogórskim.

MIGRACJE WEWNĘTRZNE LUDNOŚCI W LATACH 1989-2002

W latach 1989-2002 na teren Dolnego Śląska przybyło lub powróciło (po nieobecności trwającej rok lub dłużej) z innego miejsca w kraju 289,1 tys. osób, tj. blisko 10% ludności województwa.

Analizując dane o liczbie migrantów w poszczególnych latach można zaobserwować wzrost migracji pod koniec badanego okresu. Najwięcej osób przybyło do naszego województwa w 2001 r. Częściowo było to konsekwencją metodologii zastosowanej w spisie – badano ostatnią migrację osoby, zatem – niejednokrotnie – ostatnia zmiana miejsca zamieszkania mogła „przysłonić” migracje z lat wcześniejszych, a tym samym zostały one pominięte w badaniu.

W migracjach wewnętrznych przeważał kierunek z miasta do miasta; najmniej osób przenosiło się ze wsi na inne tereny wiejskie.

Tabl. I. Migracje wewnętrzne w latach 1989-2002 według kierunków

Obecne miejsce zamieszkania	Poprzednie miejsce zamieszkania			
	ogółem	miasta	wieś	nieustalone
W tysiącach				
O g ó ł e m.....	289,1	176,7	104,7	7,7
Miasta.....	185,9	110,3	70,3	5,4
Wieś	103,2	66,4	34,4	2,3
W odsetkach				
O g ó ł e m.....	100,0	61,1	36,2	2,7
Miasta.....	64,3	38,1	24,3	1,9
Wieś	35,7	23,0	11,9	0,8

Wśród migracji wewnętrznych, jakie miały miejsce w latach 1989-2002 zdecydowanie przeważały migracje wewnątrzwojewódzkie (211,9 tys.), które stanowiły 73,3% wszystkich migracji wewnętrznych na Dolnym Śląsku (migracje międzywojewódzkie 24,0%).

Najwięcej osób na teren Dolnego Śląska przybyło z województw położonych najbliżej: wielkopolskiego, opolskiego, śląskiego i lubuskiego – łącznie stanowiły one 55,1% migracji spoza naszego województwa. Najmniej licznie reprezentowane były województwa: podlaskie, warmińsko-mazurskie, pomorskie i kujawsko-pomorskie.

Województwo dolnośląskie charakteryzowało się dodatnim saldem migracji wewnętrznych (1,6 tys.). Działo się tak głównie za sprawą Wrocławia, w którym saldo migracji wewnętrznych wynosiło 24,3 tys. Poza Wrocławiem dodatnie saldo odnotowano w powiatach: wrocławskim – 6,4 tys., trzebnickim – 2,1 tys., w Legnicy – 1,5 tys., jeleniogórskim – 1,4 tys., oławskim – 0,3 tys. i wałbrzyskim – 0,2 tys..

W pozostałych powiatach wystąpiło ujemne saldo migracji wewnętrznych – najniższe w Wałbrzychu (-5,3 tys.) i powiecie kłodzkim (-4,2 tys.).

STRUKTURA DEMOGRAFICZNO - SPOŁECZNA MIGRANTÓW

Płeć i wiek

Wśród ludności przybyłej z innego miejsca w kraju w okresie międzyspisowym przeważały kobiety, stanowiły one 52,5% wszystkich migrantów.

Zdecydowana większość, tj. 75,7% (218,9 tys.) osób migrujących w latach 1989-2002 była w momencie spisu w wieku produkcyjnym. Osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 18,8% (54,3 tys.), natomiast w wieku poprodukcyjnym – 5,5% (15,9 tys.).

Najliczniejszą grupę, zarówno wśród kobiet jak i mężczyzn, stanowiły osoby w wieku 25-29 lat.

Bardzo ważna jest analiza wieku osób w momencie migracji. W latach 1989-2002 na Dolnym Śląsku, podobnie jak w kraju, najczęściej migrowały osoby w wieku 20-24 lata; stanowiły one ponad 1/5 ogółu migrujących w tym okresie. Zmiana miejsca zamieszkania w tym wieku miała zapewne związek z zakładaniem rodziny, edukacją, rozpoczęciem pracy. Zmiana miejsca zamieszkania dotyczyła często całych rodzin, stąd dość licznie wśród migrantów reprezentowana była grupa dzieci w wieku 0-9 lat.

Stan cywilny prawny

Analiza danych o stanie cywilnym prawnym osób przybyłych w latach 1989-2002 z innego miejsca w kraju była ograniczona do informacji w momencie spisu, ponieważ w spisie nie badano stanu cywilnego w momencie migracji.

Najliczniejszą grupę wśród ludności przybyłej, będącej w czasie spisu w wieku 15 lat i więcej, stanowiły osoby pozostające w związku małżeńskim – 147,3 tys., tj. 59,3% wszystkich migrantów. Drugą co do wielkości grupą byli kawalerowie i panny – 31,7%.

Więcej kawalerów i panien odnotowano wśród ludności przybyłej do miast (37,0%), niż osiedlającej się na wsi (21,7%). Natomiast wśród osób, które przybyły na wieś zdecydowanie przeważali małżonkowie (70,0%).

Tabl. II. Ludność w wieku 15 lat i więcej ogółem i przybyła w latach 1989-2002 z innego miejsca w kraju według stanu cywilnego prawnego w 2002 r.

Stan cywilny prawny	Ogółem	Przybyła w latach 1989-2002		
		razem	do miast	na wieś
	w odsetkach			
O g ó ł e m.....	100,0	100,0	100,0	100,0
Kawalerowie / panny	29,3	31,7	37,0	21,7
Żonaci / zamężne.....	55,6	59,3	53,8	70,0
Wdowcy / wdowy.....	9,4	4,2	4,6	3,6
Rozwiedzeni / rozwiedzione	5,2	4,5	4,4	4,5
Separowani / separowane.....	0,1	0,1	0,1	0,1
Nieustalony	0,4	0,2	0,2	0,1

Poziom wykształcenia

Podobnie jak w przypadku stanu cywilnego, dane o poziomie wykształcenia ludności przybyłej można analizować jedynie według stanu w momencie spisu (nie zebrano informacji o poziomie wykształcenia w momencie migracji).

Tabl. III. Ludność w wieku 13 lat i więcej ogółem i przybyła w latach 1989-2002 z innego miejsca w kraju według poziomu wykształcenia w 2002 r.

Poziom wykształcenia	Ogółem	Przybyła w latach 1989-2002		
		razem	do miast	na wieś
	w odsetkach			
O g ó ł e m.....	100,0	100,0	100,0	100,0
Wyższe	9,9	16,4	19,6	10,4
Policealne	3,4	3,9	4,3	3,3
Średnie.....	29,9	35,1	38,1	29,2
Zasadnicze zawodowe	23,3	22,4	17,8	31,3
Podstawowe ukończone.....	28,7	19,0	17,2	22,4
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	3,5	2,5	2,3	3,1
Nieustalone	1,4	0,6	0,8	0,4

Wśród ludności przybyłej do miejscowości aktualnego zamieszkania w latach 1989-2002 z innego miejsca w kraju największą grupę stanowiły osoby z wykształceniem średnim – 35,1% (z przewagą średniego zawodowego), w następnej kolejności z zasadniczym zawodowym – 22,4%, podstawowym – 19,0%, osoby z wykształceniem wyższym stanowiły 16,4%.

Ludność z wykształceniem wyższym była bardziej mobilna, jej udział wśród osób przybyłych był wyższy niż wśród ogółu ludności i prawie dwukrotnie większy wśród osób przybyłych do miast niż wśród osób osiedlających się na wsi.

Wykształcenie co najmniej średnie posiadało blisko 62,0% ludności przybyłej do miast i 42,8% przybyłych na wieś.

Główne źródło utrzymania

Najwięcej przybyłych w latach 1989-2002 – podobnie jak większość ludności ogółem – utrzymywało się z dochodów z pracy. Jednakże w związku z faktem, że przeważająca liczba ludności mobilnej była w wieku produkcyjnym, odsetek ludności utrzymującej się z dochodów z pracy był w tej grupie wyższy (71,4%), niż wśród ludności ogółem (58,5%).

Wśród ludności przybyłej w okresie międzypisowym utrzymującej się z dochodów z pracy (212,2 tys. osób) ok. 56,3% posiadało własne źródło utrzymania. Ludność mobilna rzadziej niż ludność ogółem utrzymywała się z niezarobkowych źródeł (odpowiednio 27,0% i 40,1%). Porównując źródła utrzymania ogółu ludności i ludności przybyłej można zauważyć różnicę w udziale osób utrzymujących się z pracy w swoim gospodarstwie rolnym (działce rolnej), tylko 2,5% ludności przybyłej utrzymywało się z tego źródła, podczas gdy odsetek ten dla ludności ogółem wynosił 3,1%. Wynikało to z faktu, że ludność związana z rolnictwem rzadziej migrowała.

Ludność pracująca

Ponad 119,3 tys. osób, które w latach 1989-2002 przybyły na Dolny Śląsk z innego miejsca w kraju to ludność pracująca. Grupa ta stanowiła 12,6% wszystkich pracujących w 2002 roku.

Najwięcej osób przybyłych pracowało w przetwórstwie przemysłowym (18,7%); na drugim miejscu plasowała się praca w sekcji handel i naprawy (15,3%).

WEWNĘTRZNE MIGRACJE DŁUGOOKRESOWE W ŚWIETLE WYNIKÓW BADANIA „ANKIETA MIGRACYJNA”

Na terenie województwa dolnośląskiego w badaniu uczestniczyło 252,5 tys. osób, z czego 97,0% poinformowało o zmianie miejsca zamieszkania w kraju. Wśród tych osób było 213,9 tys. mieszkających stale oraz 31,1 tys. przebywających czasowo (przez okres co najmniej 12 miesięcy); w miastach 132,0 tys. mieszkających stale i 19,1 tys. przebywających czasowo, na wsi odpowiednio 81,9 tys. i 11,9 tys.

Ze względu na różnice cechujące obie zbiorowości – dane w tablicach opracowano odrębnie dla osób mieszkających stale oraz dla przebywających czasowo.

Przyczyny zmiany miejsca zamieszkania

Obie grupy, zarówno mieszkańcy stali jak i osoby przebywające czasowo, najczęściej – jako najważniejszą przyczynę zmiany miejsca zamieszkania – wymieniały *sprawy rodzinne*. Przyczyna ta była najważniejsza dla 41,1% osób mieszkających stale i 38,0% przebywających czasowo. Wśród spraw rodzinnych największe znaczenie miało zawarcie małżeństwa, które było najczęściej wymieniane przez 22,4% mieszkających stale i 15,3% przebywających czasowo.

Wśród osób mieszkających stale na drugim miejscu wymieniane były przyczyny związane z *warunkami mieszkaniowymi*, na które wskazało 35,8% badanych. Rzadziej wymieniane były *przyczyny związane z pracą* (13,6%); *edukację* wskazało 4,2% mieszkańców stałych.

Kolejne przyczyny zmiany miejsca zamieszkania wśród osób przebywających czasowo to: edukacja – 20,5%, warunki mieszkaniowe – 19,2% i praca – 17, 8%.

Prawie połowa spośród osób mieszkających stale stwierdziła, że wszystkie osoby z poprzedniego gospodarstwa domowego zmieniły miejsce zamieszkania, a zatem przeprowadziły się całe gospodarstwa i rodziny.

Osoby przebywające czasowo rzadziej odpowiadały w ten sposób (38,2%); w zdecydowanej większości migrowały pojedyncze osoby – było to związane przede wszystkim z edukacją, która była ważną przyczyną zmiany miejsca zamieszkania dla tej grupy migrantów.

Osoby, które zmieniały miejsce zamieszkania w latach 1989-2002 wypowiedziały się również co do dalszych planów migracyjnych.

Odsetek osób uważających swoje obecne miejsce zamieszkania za docelowe był zdecydowanie wyższy wśród osób mieszkających stale (73,3%), niż wśród przebywających czasowo (38,6%).

Osoby mieszkające na stałe w miastach częściej niż mieszkające na wsi nosiły się z zamiarem przeprowadzki (odpowiednio 11,1% i 7,7%). Blisko 16% badanych nie potrafiło określić, czy obecne miejsce ich zamieszkania jest już docelowe.

Spośród grupy osób przebywających czasowo ludność w mieście, częściej niż na wsi, deklarowała chęć zmiany miejsca zamieszkania – odpowiednio 43,2% mieszkających w mieście i tylko 23,3% mieszkających na wsi. Wśród przebywających czasowo ¼ stanowiły osoby niezdecydowane.

LUDNOŚĆ PRZYBYŁA W LATACH 1989 - 2002 Z ZAGRANICY

Z danych Narodowego Spisu Powszechnego 2002 wynika, że spośród wszystkich osób, które dokonały zmiany miejsca zamieszkania w latach 1989-2002, do województwa dolnośląskiego przybyło z zagranicy 8035 osób (9,4% ogółu przybyłych do kraju); w tym kobiety stanowiły 51,5%.

Były to osoby mieszkające wcześniej w naszym województwie, które wyjechały co najmniej na rok (często na dłużej) za granicę i powróciły do województwa, jak również imigranci (cudzoziemcy lub Polacy, np. repatrianci), czyli osoby, których stałym miejscem zamieszkania był inny kraj, a w latach 1989-2002 osoby te otrzymały prawo stałego pobytu w Polsce. Z ogółu ludności, która przybyła z zagranicy, obywatele polscy stanowili 82,0%, cudzoziemcy 16,3%, a dla 1,8% nie ustalono obywatelstwa.

W okresie dzielącym dwa spisy, tzn. w latach 1989-2002 najwięcej przyjazdów odnotowano w 1992 r. oraz w latach 2000-2001.

Najwięcej osób z zagranicy przybyło do m. Wrocławia – 34,7%, następnie do powiatów: kłodzkiego i świdnickiego po 5,4%, dzierzoniowskiego – 4,8%, lubińskiego – 4,4%, m. Jelenia Góra – 4,3%.

Najmniej osób przybyło do powiatu milickiego – 0,5%, a następnie do powiatów: górowskiego – 0,6%, kamiennogórskiego – 0,8%, wołowskiego i złotoryjskiego po 0,9%.

Osoby, które przyjechały do województwa najczęściej wymieniali jako kraj poprzedniego zamieszkania Niemcy – 2633 osoby (32,8% ogółu przybytej ludności), następnie Stany Zjednoczone Ameryki – 722 osoby (9,0%), Ukrainę – 719 osób (8,9%), Kanadę – 419 osób (5,2%), Grecję – 332 osoby (4,1%), Włochy – 313 osób (3,9%) oraz Kazachstan 309 (3,8%).

Do województwa przybywali z zagranicy głównie ludzie młodzi. Osoby w wieku poniżej 45 lat stanowiły 74,4% przybyłych osób; dzieci do lat 14 – 19,4%.

Tabl. IV. Ludność przybyła w latach 1989 – 2002 z zagranicy według wieku i obywatelstwa^a

Grupy wieku	Ogółem	0 - 14	15 - 24	25 - 39	40 - 64	65 lat i więcej
W liczbach bezwzględnych						
O g ó ł e m	8035	1560	945	2551	2523	453
Polskie.....	6586	1380	784	1953	2081	388
Niepolskie.....	1288	155	141	548	386	55
W % - struktura pionowa						
O g ó ł e m	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Polskie.....	82,0	88,5	83,0	76,6	82,5	85,7
Niepolskie.....	16,0	9,9	14,9	21,5	15,3	12,1
W % - struktura pozioma						
O g ó ł e m	100,0	19,4	11,8	31,7	31,4	5,6
Polskie.....	100,0	21,0	11,9	29,7	31,6	5,9
Niepolskie.....	100,0	12,0	10,9	42,5	30,0	4,3

^a Podział nie uwzględnia nieustalonego wieku i obywatelstwa.

Zestawienie ludności przybyłej z zagranicy według wieku i obywatelstwa wyraźnie wskazuje na Polaków powracających do kraju z emigracji.

Spośród powracających z zagranicy osób – 82,0% posiadało obywatelstwo polskie; osoby z obywatelstwem wyłącznie polskim stanowiły 58,0%, a z polskim i niepolskim – 23,9%.

Z przybyłych do województwa 6475 osób w wieku 15 lat i więcej – 61,5% to osoby żonate lub zamężne, a 24,8% - kawalerowie lub panny. Wdowcy i wdowy stanowili 5,1%, przy czym wdów było ponad 6 razy więcej niż wdowców. Osoby rozwiedzione stanowiły 8,1%.

Na uwagę zasługuje wysoki poziom wykształcenia ludności przybyłej z zagranicy do województwa. Spośród osób w wieku 13 lat i więcej odsetek osób z wykształceniem co najmniej średnim wynosił 66,3%; wykształcenie wyższe posiadało 25,0% przybyłej ludności.

IMIGRANCI PRZEBYWAJĄCY W WOJEWÓDZTWIE CZASOWO

Według spisu w 2002 r. - spośród osób mieszkających na stałe za granicą – 2849 osób przebywało w województwie powyżej 2 miesięcy, w tym 1902 (66,8%) to osoby przebywające 12 miesięcy i więcej, tzw. *imigranci długookresowi*.

Imigranci krótkookresowi – przebywający od 2 do 12 miesięcy stanowili 33,2% ogółu imigrantów.

Ocenia się, że prawdopodobnie nie udało się spisać większości imigrantów przebywających nielegalnie, mających nieuregulowany status pobytu, oraz że część imigrantów mających zezwolenie na pobyt czasowy z różnych względów nie została spisana.

Z ogółu imigrantów przebywających w województwie czasowo powyżej 2 miesięcy – 76,7% przebywało w miastach; 46,6% ogółu imigrantów przebywało we Wrocławiu.

Płeć i wiek

Imigrantami były głównie osoby w wieku 20-44 lat, które stanowiły 60,5% ogółu imigrantów przebywających w województwie, w tym 41,3% tej grupy wiekowej to osoby przebywające w województwie 12 miesięcy i więcej.

Stan cywilny prawny

Spośród 2516 imigrantów w wieku 15 lat i więcej przebywających w województwie powyżej 2 miesięcy blisko 50% stanowiły osoby żonate lub zamężne. Odsetek ten był zdecydowanie wyższy wśród imigrantów długookresowych – ponad 57%; wśród imigrantów krótkookresowych wynosił blisko 36%.

Wyższy odsetek imigrantów *zamężnych i żonatych* odnotowano na wsi (67,0%) niż w miastach (44,8%). Przypuszczalnie miała na to wpływ dość duża grupa osób młodych studiujących w miastach, które nie założyły jeszcze rodziny.

Odsetek *kawalerów i panien* wśród imigrantów ogółem wynosił 43,1% i był wyższy wśród imigrantów krótkookresowych (47,7%) niż długookresowych (32,6%).

Poziom wykształcenia

Imigranci byli dobrze wykształceni. Spośród 2561 imigrantów w wieku 13 lat i więcej, blisko 75% posiadało wykształcenie co najmniej średnie. Odsetek osób z wykształceniem wyższym wynosił 27,8%; wśród imigrantów krótkookresowych – 20,9%, a wśród długookresowych – 31,4%.

Przyczyny imigracji

Podobnie jak w całym kraju, najwięcej imigrantów przyjeżdżało do województwa *w sprawach rodzinnych* – 39,0% ogółu imigrantów przebywających powyżej 2 miesięcy. Przyczynę tę wskazywali częściej imigranci długookresowi (43,2%) niż krótkookresowi (30,5%).

Z zamiarem *podjęcia nauki, studiów* przybyło do województwa 21,4% imigrantów; przyczyna ta wskazywana była wyraźnie częściej przez imigrantów krótkookresowych (28,0%) niż długookresowych (18,2%).

W celu *podjęcia pracy* przyjechało 21,0% imigrantów; przyczynę tę częściej wskazywali imigranci krótkookresowi (28,0%) niż długookresowi (18,2%).

Nieliczną grupę stanowili imigranci przyjeżdżający *w celu leczenia, rehabilitacji, zmiany warunków mieszkaniowych lub uchodźstwa*.

Tabl. V. Imigranci przebywający w województwie czasowo powyżej 2 miesięcy według przyczyn imigracji i grup wieku

Grupy wieku	Ogółem	Przyczyny imigracji			
		nauka, studia	praca	sprawy rodzinne	pozostałe i nieustalone
		w odsetkach (struktura pozioma)			
Ogółem	2849	21,4	21,0	39,0	18,6
w wieku:					
przedprodukcyjnym	393	7,6	8,1	57,8	26,5
produkcyjnym.....	2289	25,3	24,4	34,5	15,8
w tym mobilnym.....	1852	31,2	21,4	32,9	14,5
poprodukcyjnym	160	1,3	4,4	59,4	34,9
nieustalonym	7	-	14,3	-	85,7
Miasta	2185	27,4	22,1	33,9	16,6
w wieku:					
przedprodukcyjnym	301	10,0	9,6	55,5	24,9
produkcyjnym.....	1776	31,7	31,7	28,9	14,2
w tym mobilnym.....	1468	38,2	21,7	26,8	13,3
poprodukcyjnym	101	2,0	5,0	58,4	34,6
nieustalonym	7	-	14,3	-	85,7

Tabl. V. Imigranci przebywający w województwie czasowo powyżej 2 miesięcy według przyczyn imigracji i grup wieku (dok.)

Grupy wieku	Ogółem	Przyczyny imigracji			
		nauka, studia	praca	sprawy rodzinne	pozostałe i nieustalone
		w odsetkach (struktura pozioma)			
Wieś	664	2,4	17,5	55,9	24,2
w wieku:					
przedprodukcyjnym	92	-	3,3	65,2	31,5
produkcyjnym.....	513	3,1	21,6	53,6	21,7
w tym mobilnym.....	384	4,2	20,3	56,0	19,5
poprodukcyjnym	59	-	3,4	61,0	35,6

Aktywność ekonomiczna

Z 2849 imigrantów przebywających w województwie czasowo powyżej 2 miesięcy – 37,1% było *aktywnych zawodowo*; 28,2% stanowili pracujący, a 8,9% imigrantów poszukiwało pracy i było gotowych do jej podjęcia.

Spośród 804 osób pracujących – 62,1% stanowili pracownicy najemni, a 13,7% było pracodawcami.

Bierni zawodowo stanowili najliczniejszą grupę – 56,7% imigrantów.

Wśród pracujących imigrantów przebywających w województwie powyżej 2 miesięcy, najwięcej było obywateli Ukrainy – 18,4%, następnie Niemiec – 11,8%, Stanów Zjednoczonych Ameryki – 3,6%, Rosji, Niderlandów i Armenii po ok. 3%. Obywatele tych krajów najczęściej byli też pracodawcami.

Spośród 804 pracujących imigrantów, najwięcej – 31,5% wykonywało zawód specjalisty; kierownicze stanowiska zajmowało 17,5% imigrantów, a 15,2% stanowili pracownicy usług osobistych i sprzedawcy. W zawodzie technika i innego średniego personelu pracowało 11,7% imigrantów. Pozostałe zawody wykonywało 24,1% imigrantów.

Źródła utrzymania

Własne źródło utrzymania posiadało ponad 50% imigrantów. Z pracy najemnej – głównie z pracy poza rolnictwem w sektorze prywatnym – utrzymywało się 19,4% wszystkich imigrantów, a z pracy na rachunek własny – 8,8%.

Niezarobkowe źródło posiadało 21,4% imigrantów. *Na utrzymaniu* innych osób - głównie osób z gospodarstwa domowego - przebywało 45,1%, z czego ponad 60% stanowiły kobiety.

Gospodarstwa domowe z imigrantami długookresowymi

Gospodarstwa domowe, w skład których wchodził imigranci, zostały wyodrębnione w ramach tzw. ludności rezydującej, gdyż tylko w skład tej kategorii ludności wchodził imigranci przebywający w Polsce 12 miesięcy i więcej.

W województwie wyodrębniono 1215 gospodarstw z imigrantami, wśród nich - 452 (37,2%) gospodarstwa, w których wszyscy członkowie byli imigrantami, a 763 (62,8%) tzw. gospodarstwa mieszane, w których nie wszyscy byli imigrantami, tzn. w ich skład wchodził również mieszkańcy województwa.

Spośród gospodarstw, w których wszyscy członkowie byli imigrantami, gospodarstwa jednoosobowe stanowiły 67,0%, dwuosobowe 15,5%, a trzyosobowe 9,1%; zdecydowanie mniej było gospodarstw czteroosobowych i liczniejszych.

W gospodarstwach mieszanych najbardziej liczne były gospodarstwa trzyosobowe (32,4% gospodarstw), w skład których wchodził jeden lub dwóch imigrantów.

EMIGRANCI PRZEBYWAJĄCY CZASOWO ZA GRANICĄ

Według wyników spisu 2002 blisko 60 tys. osób, mających stałe miejsce zamieszkania w województwie, w momencie spisu przebywało powyżej 2 miesięcy za granicą. Spośród tych osób 23,9% przebywało za granicą od 2 do 12 miesięcy i byli to emigranci krótkookresowi; 13,1% z nich przebywało od 2 do 6 miesięcy, a 10,9% od 6 do 12 miesięcy.

Pozostali emigranci, tzw. długookresowi, przebywający za granicą 12 miesięcy i więcej stanowili 76,1% ogółu emigrantów.

Osoby przebywające czasowo za granicą (nawet kilka lat) są włączone do stanu ludności Polski. Część tych osób traktuje już kraj obecnego przebywania jako kraj swojego stałego zamieszkania. Dopóki jednak osoby te nie dokonają formalności związanych z wymeldowaniem się z pobytu stałego w Polsce w związku z wyjazdem za granicę, są traktowane także jako ludność faktycznie zamieszkała w Polsce. Nowa kategoria ludności – ludność rezydująca - nie obejmuje emigrantów długookresowych.

W 1988 r. i wcześniej z województwa wyjechało 7170 emigrantów. Duża grupa osób pozostawała na emigracji od 1989 i 1990 r. Po zmniejszeniu się liczebności wyjeżdżających za granicę emigrantów w 1991 r., wiele osób wyjechało w 1992 r.; po kolejnym spadku w 1993 r., w następnych latach liczba emigrantów systematycznie rosła, osiągając najwyższą liczbę w 2000 r., tj. blisko 5 tys. osób.

Najwięcej osób, które przebywały w 2002 r. za granicą, mieszkało przed wyjazdem we Wrocławiu – 11,4 tys., następnie w powiatach: dzierzoniowskim i kłodzkim – po 4,7 tys., świdnickim – 3,8 tys. Najmniej osób pochodziło z powiatów: milickiego i górowskiego po ok. 0,4 tys. oraz strzebińskiego – 0,7 tys. osób.

Na 1000 mieszkańców województwa przypadało 20,6 emigrantów.

Kierunki emigracji

Najczęściej wybieranym kontynentem przez 45,6 tys. emigrantów przebywających za granicą 12 miesięcy i więcej była Europa; w krajach Unii Europejskiej przebywało 96,7% emigrantów. Spośród krajów Unii, zdecydowanie najwięcej osób wybierało Niemcy – 63,2% emigrantów, następnie kolejno: Włochy – 8,8%, Francję – 5,1%, Hiszpanię i Wielką Brytanię – po ok. 4,6%.

Drugim kontynentem, najchętniej wybieranym przez emigrantów była Ameryka Północna i Środkowa, gdzie 12 miesięcy i więcej przebywało 20,5% emigrantów. Najwięcej osób spośród nich wybierało Stany Zjednoczone Ameryki – 64,5%, następnie Kanadę – 35,2%.

Oceanię wybrało 611 osób, w tym 96,9% Australię, Azję – 253 osoby, Afrykę 190, a Amerykę Południową 43 osoby.

Obywatelstwo emigrantów

Spośród wszystkich emigrantów przebywających za granicą powyżej 2 miesięcy, obywatelstwo polskie posiadało 86,5%, a niepolskie 1,2%.

Płeć i wiek

W maju 2002 r. spośród osób przebywających za granicą czasowo powyżej 2 miesięcy – 85,3% stanowiły osoby w wieku produkcyjnym, a 64,7% w wieku produkcyjnym mobilnym.

Najbardziej liczną była grupa w wieku 25 – 29 lat. Blisko 75% osób przebywających za granicą 12 miesięcy i więcej nie przekroczyło 45 lat.

Stan cywilny prawny

Za granicą przebywało czasowo powyżej 2 miesięcy 55,4 tys. osób w wieku 15 lat i więcej. Ponad połowa z nich to były osoby żonate lub zamężne; osoby pozostające w małżeństwie stanowiły 49,1% ogółu przebywających za granicą. Liczną była również grupa kawalerów i panien – 34,0%. Znacznie mniejszy był odsetek osób rozwiedzionych oraz wdowców i wdów.

Poziom wykształcenia

Spośród 56,3 tys. emigrantów w wieku 13 lat i więcej, przebywających za granicą powyżej 2 miesięcy, dla 12,6% nie ustalono poziomu wykształcenia; wśród emigrantów długookresowych – dla 14,7%.

Najwięcej emigrantów – 35,3% posiadało wykształcenie średnie (22,8% średnie zawodowe); osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym stanowiły 22,3%, a z wykształceniem wyższym – 12,1%.

Zdecydowanie więcej było lepiej wykształconych kobiet niż mężczyzn; z wykształceniem co najmniej średnim za granicą przebywało 57,5% kobiet, a tylko 44,4% mężczyzn.

Przyczyny emigracji

Spośród 60 tys. emigrantów przebywających za granicą powyżej 2 miesięcy, najwięcej osób emigrowało z *zamiarem podjęcia pracy* – 43,4%; ta przyczyna była najważniejsza dla 47,8% emigrantów krótkookresowych i dla 42,1% emigrantów długookresowych.

Sprawy rodzinne były przyczyną wyjazdów dla 32,6% emigrantów; tę przyczynę wskazywało 24,6% emigrantów krótkookresowych i 35,2% długookresowych.

W celu *podniesienia kwalifikacji i studiów* za granicę wyjechało 6,6% emigrantów; 85,5% stanowili mieszkańcy miast. Zdecydowaną większość wyjeżdżających w tym celu stanowiły kobiety – 67,3%.

Gospodarstwa domowe z osobami przebywającymi czasowo za granicą

Według wyników spisu – 42,4 tys., tj. 4,0% wszystkich gospodarstw domowych w województwie stanowiły gospodarstwa z osobami przebywającymi powyżej 2 miesięcy za granicą.

Gospodarstwa, w których wszyscy członkowie przebywali za granicą powyżej 2 miesięcy stanowiły 45,9% wszystkich gospodarstw z osobami przebywającymi za granicą. Były to głównie gospodarstwa jednoosobowe – 12,9 tys. (66,2% gospodarstw ze wszystkimi osobami przebywającymi za granicą). Gospodarstwa dwuosobowe stanowiły 16,8%, trzyosobowe – 9,8%, a czterosobowe i więcej – 7,2%.

Pozostałe gospodarstwa, w których nie wszyscy członkowie przebywali za granicą – 23,0 tys. – stanowiły 54,1%. Najwięcej z nich to gospodarstwa, w których za granicą przebywała jedna osoba – 82,3% ogółu pozostałych gospodarstw.

Rodziny z osobami przebywającymi za granicą

W województwie wyodrębniono 27,7 tys. rodzin z osobami przebywającymi za granicą powyżej 2 miesięcy i stanowiły one 3,4% wszystkich rodzin spisanych w województwie.

W rodzinach z osobami przebywającymi za granicą przebywało 43,6 tys. członków rodzin – 18,6 tys. z nich stanowili rodzice (małżonkowie, partnerzy), a 25,0 tys. – dzieci.

Spośród wszystkich rodzin z osobami przebywającymi za granicą najwięcej było małżeństw z dziećmi – 52,3% rodzin; małżeństwa z dziećmi do lat 24 pozostającymi na utrzymaniu stanowiły 27,8%.

Małżeństwa bez dzieci stanowiły 7,6% wszystkich rodzin z osobami przebywającymi za granicą.

Dużą grupę wśród wszystkich typów rodzin stanowiły matki z dziećmi – blisko 34%. Rzadziej występowały pozostałe typy rodzin, np. ojcowie z dziećmi czy partnerzy z dziećmi lub bez dzieci.

Całe rodziny przebywające za granicą stanowiły blisko 30% wszystkich rodzin mających w swym składzie migrantów (1,0% ogółu rodzin w województwie); co trzecią rodzinę stanowiły matki z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu, a prawie co szóstą rodzinę, której członkowie przebywali za granicą, stanowiły małżeństwa bez dzieci.

Z ogólnej liczby 538 rodzin z emigrantami krótkookresowymi i długookresowymi – 78,3% rodzin przebywało w tym samym kraju, a członkowie pozostałych rodzin przebywali w różnych krajach.

CUDZOZIEMCY PRZEBYWAJĄCY W WOJEWÓDZTWIE CZASOWO POWYŻEJ 2 MIESIĘCY

W województwie przebywało czasowo powyżej 2 miesięcy 2032 cudzoziemców, czyli osób nie posiadających karty stałego pobytu (8,4% cudzoziemców tej zbiorowości w kraju). Spośród nich 12 miesięcy i więcej przebywało 69,2% cudzoziemców.

Miasta - jako miejsce pobytu wybierało 77,0% ogółu cudzoziemców przebywających czasowo ponad 2 miesiące.

Spośród cudzoziemców przebywających czasowo powyżej 2 miesięcy – 1824 osoby to cudzoziemcy w wieku 15 lat i więcej.

W wieku 13 lat i więcej w województwie w 2002 r. przebywało czasowo powyżej 2 miesięcy 1856 cudzoziemców.

Spośród 2032 ogółu cudzoziemców przebywających czasowo powyżej 2 miesięcy, najwięcej osób – 39,4% przyczynę przyjazdu wiązało ze sprawami rodzinnymi, w dalszej kolejności z edukacją – 25,1% i pracą 21,7%. Głównym powodem przyjazdu tak mężczyzn jak i kobiet były również sprawy związane z rodziną, ale drugim w kolejności powodem pobytu wśród mężczyzn była praca, a wśród kobiet edukacja.